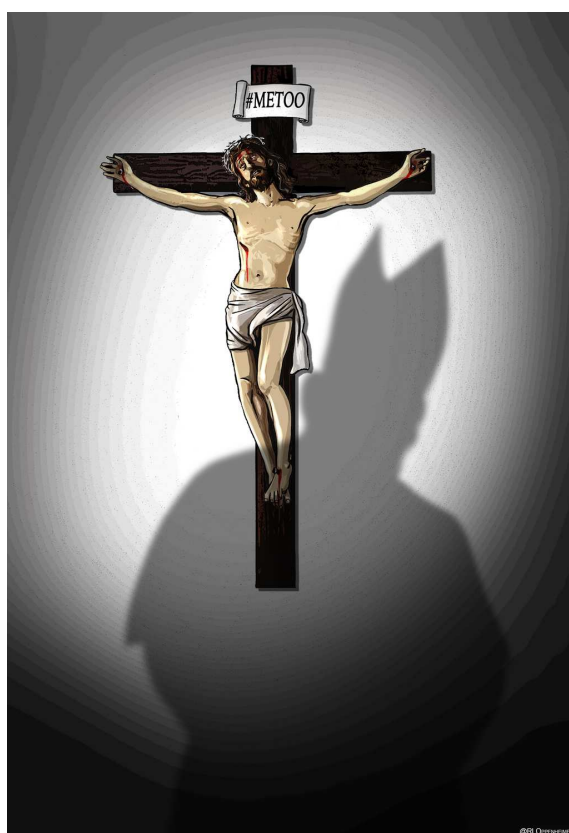

Gaat de kerk misbruik nu zelf melden?

meldpunt Gesloten

Het Meldpunt Seksueel Misbruik in de Kerk heeft gisteren het laatste dossier gesloten. De meeste slachtoffers kregen erkenning en financiële compensatie. Is het katholieke zwijgen nu doorbroken?

Van TONNY VAN DER MEE CYRIL ROSMAN

ILLUSTRATIE RUBEN L. OPPENHEIMER

Er was die kerkdienst in Maastricht, eerder dit jaar, waarin een slachtoffer haar verhaal mocht doen over seksueel misbruik in die parochie. Het was de laatste dienst in die kerk, voor die ging sluiten. De pastoor had zich er persoonlijk sterk voor gemaakt dat de vrouw haar verhaal mocht vertellen aan de hele parochie. „Dat zijn de momenten waarop het goed gaat, waarop je merkt dat er in de kerk dingen veranderen”, zegt Annemie Knibbe van het VrouwenPlatform Kerkelijk Kindermisbruik (VPKK). „Maar dat is helaas slechts in enkele parochies gebeurd.”

Gisteren bood het Meldpunt Seksueel Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk haar eindrapport aan. Daarmee komt officieel een einde aan zeven jaar van hartverscheurende verhalen. De enorme beerput én doofpot van kindermisbruik door religieuzen op internaten en in kerkparochies in de jaren 50 en 60 is voorlopig even leeg.

Het deksel werd in 2010 opgelicht door de media en leidde tot een reeks officiële onderzoeken waarna de ware omvang van het misbruik duidelijk werd: tienduizenden kinderen zijn waarschijnlijk slachtoffer. De kerk en de samenleving schudden op hun grondvesten.

Ruim 3.700 meldingen kwamen er binnen. Dat leidde tot bijna 1.500 officiële klachten die door een commissie zijn behandeld. Twee derde werd (deels) gegrond verklaard. In totaal heeft de kerk ruim 28,5 miljoen euro aan schadevergoedingen uitgekeerd aan 860 slachtoffers.

„De medewerkers hebben de slachtoffers de weg geboden naar erkenning, genoegdoening en hulp, waar zij zo naar verlangden”, stelt de Stichting Beheer & Toezicht, dat verantwoordelijk is voor het meldpunt, in het eindverslag. „Het optreden van menig kerkelijk gezagsdrager kan als uitermate lovenswaardig worden beschouwd.”

Omerta

Nog belangrijker is de vraag: is er iets veranderd? Is de omerta, het verstikkende zwijgen van de kerk waardoor het misbruik decennia onder de pet bleef, verdwenen? Want de doofpot ging maar moeizaam open, het deksel moest van buiten worden losgewrikt. Uit ongeloof of angst voor schadeclaims. „Mensen werden niet geloofd. Dan word je dus nog een keer tot slachtoffer gemaakt. Daarmee heeft de kerk het de slachtoffers buitengewoon zwaar gemaakt”, verzucht Guido Klabbbers van de landelijke belangenorganisatie voor slachtoffers KLOKK. „Soms werd afgesproken iets met de menselijke maat op te lossen, maar kwamen de congregaties (kloosterordes, red) met een keiharde advocaat aan die zich hufterig gedroeg.”

Met het verstrijken der jaren, waarin hoorzitting op hoorzitting volgde, zagen sommige oversten het licht. Knibbe van het VPKK: „We hebben met enkele oversten van kloosterordes bemiddelingsgesprekken gevoerd die alle betrokkenen diep hebben geraakt. Die oversten hadden een vergaand besef van de ernst van wat hun orde mensen heeft aangedaan. Ze zeiden: 'dit is een moment dat ons leven heeft veranderd'. En ze handelden daar ook naar.”

De kerk zelf schrijft in een e-mail aan deze krant: „Het was een lang niet altijd gemakkelijk zoekproces naar de juiste houding, woorden en toonzetting. We hebben veel geleerd. Maar het zijn de slachtoffers die het beste het antwoord kunnen geven op de vraag of het zwijgen is verbroken.” Ook meldt een woordvoerder dat de kerk inmiddels een Verklaring omtrent gedrag (VOG) eist voor het bekleden van veel functies en het instellen van een gedragscode.

Cultuur veranderd

Theoloog en kerkhistoricus Peter Nissen ziet inderdaad 'een verhoogd bewustzijn van verantwoordelijkheid in de kerk'. „Ik denk dat er de laatste jaren adequaat op klachten is gereageerd. Het wantrouwen ten aanzien van klagers is verdwenen. Belangrijk is nu dat de cultuur in de kerk verandert.\" Nissen verwacht dat de jongere generaties in de kerk transparanter zullen zijn. „Er was lang een gewijd stilzwijgen, maar de kerk kan haar haar eigen duistere kanten niet langer onder de mijter houden.\" Nissen verwijst naar de recente #metoo-discussie: niet alleen in de kerk is het deksel van de doofpot.

Behalve in het Zuid-Hollandse dorp Poeldijk. Deze krant publiceerde afgelopen zomer een verhaal over een pater die zich daar in de jaren 60 vergreep aan vijf misdienaars, vier van de slachtoffers pleegden zelfmoord. Het parochiebestuur vroeg de krant niet over het misbruik te publiceren 'in het belang van de nabestaanden'. In een e-mail stelde het bestuur dat er de afgelopen jaren twee keer bewust voor is gekozen de meldingen van misbruik niet in de openbaarheid te brengen. Na publicatie werd een van de journalisten onder druk gezet om zich bij het parochiebestuur te verantwoorden. Ook Knibbe hoort dat 'veel mensen zich nog niet veilig genoeg voelen om te praten' en ziet in 'bepaalde bewegingen binnen de kerk' nog een gesloten cultuur.

Er is nog een probleem nu het 'oude' meldpunt sluit. Zeven slachtofferorganisaties, verenigd in het Koershuis, pleiten voor een nieuw, onafhankelijk Steunpunt Vertrouwenspersonen voor slachtoffers van mishandeling en seksueel misbruik in kerk en jeugdinstituten.

Er is een nieuw meldpunt, maar dat is onderdeel van de kerk. Bovendien worden meldingen van verjaarde zaken, waarin de dader is overleden, niet meer in behandeling genomen. „Als je nu met zo'n zaak alsnog naar het bisdom gaat\", zegt woordvoester Annemie Knibbe, „zullen ze alle begrip voor je tonen en je wijzen op psychologische hulpverlening. Maar ze zullen je niet vertellen dat er ook andere meldingen zijn over diezelfde dader. En die erkenning dat jij niet de enige was, is wat je zoekt. Daarover zwijgen is immoreel.\"